

GROENE LONGEN BINNEN DE BEBOUWDE KOM VAN HILVERSUM

E.Lam

Ten behoeve van een te maken boekwerk over de vogels van het Gooi en omstreken is tussen 1983 en 1985 de bebouwde kom van Hilversum (1550 ha) op broedvogels onderzocht (Lam, 1986). Om dit te kunnen bereiken was de bebouwde kom van Hilversum in 25 deelgebieden verdeeld die, elk afzonderlijk, in principe in één ochtend bezocht kunnen worden. Elk deelgebied dat in 1985 werd onderzocht is tussen 1 maart en 15 juni zes maal bezocht. Elk bezoek is een half uur vóór zonsopgang begonnen en duurde tot maximaal drie uur daarna. De periode tussen de bezoeken bedroeg tien tot veertien dagen om doortrekkende exemplaren uit te sluiten. De gehanteerde methode is de territoriumkartering, die volgens de criteria van Hustings et al (1985) geïnterpreteerd zijn. Van elke soort zijn "stippenkaarten" van de territoria vervaardigd, zodat later van elk willekeurig deelgebied een nauwkeurige soortenlijst opgesteld kan worden.

Bij een nadere bestudering van deze stippenkaarten blijkt dat een aantal gebieden aan de rand van de bebouwde kom, tot ver in de bebouwde kom, interessante vogelsoorten herbergen. Met name is dit het geval in de wat grotere villagegebieden. Soms vallen ook enkele kleinere, op zichzelfstaand lijkende, delen op door de kwalitatief goede soortensamenstelling. Deze gebieden vormen vaak eilandjes, of schiereilanden van "groen" binnen de bebouwde kom. Een bekend voorbeeld hiervan is de Oude Haven. Twee minder in het oog vallende delen zijn de omgeving van Emmastraat en Utrechtseweg. Deze laatste twee zal ik apart bespreken.

Omgeving "Emmastraat". Dit gebied wordt begrensd door: de Oude Amersfoortseweg, de spoorlijn, de Laapersweg, de Gijsbrecht, de P.de Hooghlaan, de Wernerlaan en de Emmastraat. Het gebied kenmerkt zich als een villabuurt met veel oude bomen en boomgroepen, alsmede een oude laanbeplanting.

Het tweede gebied, "Utrechtseweg", wordt begrensd door: de Diependaalse Drift, rotonde Laapersweg, Laapersveld(weg), dan ten westen langs het STER-gebouw, de Diependaalselaan en de P.de Hooghlaan. Het gebied bestaat voornamelijk uit villa's met grote tuinen en veel oud en hoog geboomte, alsmede enkele sinds jaren braakliggende, half dichtgegroeide delen. Het gebied heeft een nogal bosachtig karakter (gemengd bos, goede struiklaag).

In totaal konden er in 1985 voor gebied "Emmastraat" 28 soorten en voor gebied "Utrechtseweg" 31 soorten broedvogels genoteerd worden. Overigens dient opgemerkt te worden dat gebied "Emmastraat" bijna twee maal zo groot is als gebied "Utrechtseweg".

	"Emmastraat"	"Utrechtseweg"
Holenduif	1	2
Houtduif	29	9
Turkse Tortel	21	2
Bosuil	1	1
Groene Specht	-	1
Grote Bonte Specht	2	3
Gierzwaluw	+	+

Witte Kwikstaart	1	-
Winterkoning	6	5
Heggemus	10	3
Roodborst	11	11
Merel	44	14
Zanglijster	2	-
Tuinfluiter	1	-
Zwartkop	3	3
Tjiftjaf	2	4
Goudhaan	-	1
Grauwe Vliegenvanger	-	1
Bonte Vliegenvanger	-	1
Staartmees	1	3
Kuifmees	-	3
Zwarte Mees	-	1
Pimpelmees	6	7
Koolmees	24	10
Boomklever	3	3
Boomkruiper	3	4
Vlaamse Gaai	3	3
Ekster	2	1
Kauw	11	3
Zwarte Kraai	1	2
Spreeuw	5	6
Huismus	+	+
Vink	5	4
Groenling	7	2

In totaal konden dus 34 soorten genoteerd worden. Hierbij bevinden zich een groot aantal soorten, waarvan het opmerkelijk is dat ze in de bebouwde kom voorkomen. Hieronder volgt in het kort een bespreking van de meest opvallende soorten:

Holenduif: Deze soort is in beide gebieden vastgesteld. De soort komt in grote aaneengesloten villagegebieden regelmatig voor, doch is daarbuiten zeldzaam te noemen. Overigens zijn er in de gehele bebouwde kom van Hilversum slechts 38 paar vastgesteld.

Bosuil: Ook deze soort komt in beide gebieden voor. De soort is in Hilversum met 10-11 paar beslist zeldzaam te noemen. Beide gebieden blijken dus, in combinatie met de vlakbij liggende buitengebieden, aan de eisen te kunnen voldoen.

Groene Specht: Deze soort komt alleen voor in het gebied "Utrechtseweg". Ook deze soort is zeldzaam in Hilversum (totaal 12 paar). De braakliggende terreinen zijn vermoedelijk van essentieel belang voor deze soort in verband met de fourageermogelijkheden.

Grote Bonte Specht: Komt in de delen van Hilversum waar veel oude, grote, bomen staan, in kleine aantallen voor. Met name in de villagebieden.

Gierzwaluw: Komt in klein aantal voor bij wat oudere huizen.

Witte Kwikstaart: Is alleen in het "Emmastraat"-gebied vastgesteld. De soort komt voornamelijk aan de randen van de bebouwde kom voor.

Winterkoning: Dit is een soort voor struweelrijke, bosachtige vegetaties. Indien deze soort aanwezig is, is dat al een indicatie voor een relatief structuurrijke en rustige omgeving.

Tuinfluiter: Deze soort is in z'n verspreiding vrijwel geheel beperkt tot zeer struweelrijke vegetaties, die het liefst op een wat vochtige bodem moeten liggen. In de gehele bebouwde kom van Hilversum zijn slechts 21 paren van deze soort aangetroffen.

Grauwe Vliegenvanger: De soort is met één paar in het "Utrechtseweg"-gebied vertegenwoordigd. Het is een soort, die de laatste jaren sterk in aantal achteruit is gegaan. In de gehele bebouwde kom zijn 16 paren aangetroffen. In 1970 was dat nog 31 paar (VWG 't Gooi e.o. 1970).

Bonte Vliegenvanger: Ook deze soort is met één paar in het gebied "Utrechtseweg" vertegenwoordigd. De soort is geheel gebonden aan villawijken waar nestkasten hangen. In geheel Hilversum zijn slechts 21 paren vastgesteld.

Staartmees: De soort komt voor in gebieden met een goede struikelage. In Hilversum beperkt de soort zich vrijwel geheel tot villagebieden en begraafplaatsen.

Kuifmees en Zwarte Mees: Beide soorten komen voor in villagebieden met hoog opgaand naalddhout. De Kuifmees wordt daar regelmatig aangetroffen, de Zwarte Mees is een stuk zeldzamer. Deze is met slechts 16 paren voor de gehele bebouwde kom aangetroffen.

Boomklever en Boomkruiper: Deze soorten zijn wegens hun fourageergedrag van enigszins aaneengesloten bosachtige terreinen afhankelijk. De Boomklever stelt hierbij wat hogere eisen dan de Boomkruiper. Beide soorten komen in de villawijken van Hilversum regelmatig voor.

Terugblikkend kan gesteld worden dat het gebied z'n waarde in avifaunistisch opzicht voornamelijk te danken heeft aan de relatieve uitgestrektheid van een bosachtige vegetatie met een redelijk goede struikelage daar tussendoor. Hiernaast is de relatieve rust die er in het gebied heerst mede van belang voor de ontwikkeling van de vegetatie en de daarmee verband houdende broedvogelsamenstelling. Tot slot kan gesteld worden dat het geringe gemiddelde bebouwingspercentage er zorg voor draagt dat dit alles behouden kan blijven. Zowel ten behoeve van het woongenot als uit natuurbeschermingsoverwegingen is het van belang dat dergelijke aaneengesloten gebieden een beschermde status binnen het stedenbouwkundige plan genieten.

Litteratuur:

Hustings et al.(1985) Vogelinventarisatie: Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Wageningen: Pudoc. Zeist: Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. 495 p.

Lam, E. (1986) Broedvogelinventarisatie bebouwde kom Hilversum 1983-1985. De Korhaan 20(1):12-18.

Vogelwerkgroep 't Gooi e.o.(1970). Avifauna van Hilversum. 9 p.